

Лекція 6

Психологічний аналіз методів педагогічного впливу на особистість

Реалізацію цілей виховання і освіти називають педагогічним процесом. Систему виховних та освітніх засобів, що характеризують спільну діяльність педагогів і учнів, називають **методом виховання або методом навчання**. Поділ засобів і методів на виховні та освітні вельми умовно, а часом навіть штучно, тому доводиться користуватися універсальними поняттями «засоби впливу на особистість» і «методи впливу на особистість».

Технологічна схема педагогічного процесу виглядає приблизно так. Перш за все педагог переконує учня у важливості і доцільності вирішення конкретного завдання, потім він повинен навчити учня, тобто домогтися засвоєння їм певної суми знань, необхідних для вирішення поставленого завдання. На наступному етапі необхідно сформулювати в учня вміння і навички. На всіх цих етапах корисно постійно стимулювати старанність учнів, контролювати і оцінювати етапи і підсумки роботи.

Для належного функціонування педагогічного процесу потрібно як мінімум *п'ять груп методів впливу на особистість*:

переконання;

вправи і привчання;

навчання;

стимулювання;

контроль і оцінка.

У теорії і практиці педагогічного процесу вживається і таке поняття, як прийом. Прийом виступає як елементарне ланка педагогічного процесу, як практичний акт реалізації того чи іншого методу в різних педагогічних ситуаціях. Бесіда, диспут, роз'яснення - це приклади прийомів переконання. Схвалення, похвала, подяка - прийоми заохочення.

Метод впливу на особистість - це система педагогічних прийомів, що дозволяють вирішувати ті чи інші педагогічні завдання.

У педагогічному арсеналі **три основні методи виховного впливу**;

метод переконання, метод вправи, метод оцінки.

Зрозуміло, назви умовні, до них ставитися слід як до педагогічних термінів, що приховує особливий професійний сенс, і не можна тлумачити їх прямо, відповідно їх лексичного значення.

метод переконання виступає у вигляді наступного:

- судження педагога (наприклад: «Дурний нездатний бути вільним, тому що не вміє передбачати наслідки»);
- аргументація педагога (наприклад: «У транспорті хлопчикам краще не сідати, бо завжди знайдуться ті, хто слабший»);
- думка, висловлена педагогом, повідомлення про особисте ставлення і самопочутті (наприклад: «Мені не подобається, коли люди спізнюються, це завжди збиває ритм роботи»);
- повідомлення про загальноприйнятому в культурі (наприклад: «Зручніше пити зі склянки або чашки, не прийнято пити з пляшки»);
- розкриття внутрішнього прихованого сенсу того, що сталося, отношенческой сенсу (наприклад: «Тепер ми не зможемо ґрунтовно все виконати, так як необхідний матеріал легковажно забутий тобою»);
- діалог педагога з дітьми (наприклад: «Я так вважаю, а що думаєте ви?»);
- дискусія, спонтанно або спеціально організована педагогом (наприклад: «Давайте спочатку обговоримо, що таке дисципліна і навіщо вона кожному з нас ...»);
- обмін враженнями по сприйняттю художнього образу (наприклад: «На цьому портреті прекрасне людське обличчя, а тут-явно мордочка ...»);
- порада, рекомендація педагога з приводу життєвої колізії (наприклад: «Я раджу тобі, як розумному і гарному людині, принести вибачення на адресу скривдженої дівчинки»).

метод вправи- Це такого роду вплив, яке забезпечує реальні практичні дії дитини, що втілюють його внутрішнє ставлення, яке як би матеріалізує відношення, роблячи його видимим для іншого.

У вчинку з'єднується внутрішнє і зовнішнє ставлення, але щоб зробити вчинок, дитина повинна володіти зовнішньою формою. Метод вправи сприяє такому оснащенню поведінковими вміннями. Він реалізується в такий спосіб:

- прикладом педагога (наприклад, учитель-чоловік встає при вході до класної кімнати жінки);
- проханням щось зробити, спрямованої на адресу дитини (наприклад: «Будь ласка, віднеси діапроектор малюкам»);

- проханням щось переробити, змінивши характер дії (наприклад: «Я вас прошу повернутися і перевірити, чи залишився клас таким же чистим, яким він був до нашого приходу»);
- показом-інструкцією, вплетений в контекст спільної діяльності (наприклад: «Простягніть, юнаки, руку дівчині - ось так, долонькою вгору, щоб вона могла спертися»);
- спеціальним тренінгом, відпрацьовує поведінкові навички (наприклад, урок етикету);
- грою з етико-психологічними правилами (наприклад, «чесно грати» в хованки чи чути іншого в «естафеті смислів»);
- традиційним оформленням деяких правил поведінки (наприклад, урок вважається завершеним тільки при обміні вчителя і дітей вдячністю за спілкування і роботу: «Спасибі» - «Спасибі»);
- наказ до дії в особливих випадках, від екстремальних ситуацій до ситуацій, що завдають образу в будь-яку адресу (наприклад, припинити бійку, віддати взяту без дозволу чужу річ, не торкатися до смертоносного предмету).

Метод педагогічної оцінки має два різновиди: **відкритої педагогічної оцінки та прихованої педагогічної оцінки**. до відкритої слід вдаватися рідко, лише в разі, коли вихованець повністю віддає собі звіт у скоєному. Прихована педагогічна оцінка - найбільш ефективна, так як, розрахована на суб'єктивну самостійність, вона інтенсивно розвиває цю самостійність.

назвемо види відкритої оцінки, вибудовуючи їх послідовність щодо посилення заходів впливу. Позитивну станемо називати за традицією **заохоченням**, негативну оцінку - **покаранням**. Заохочення організовується:

- схваленням - гранично лаконічною формою вербального, мімічного, пластичного характеру (наприклад, посмішка, кивок голови або слово «добре»);
- похвалою - розгорнутою формою схвалення, яка розкриває підставу оцінки (наприклад: «Чудово! Тепер всім буде комфортно»);
- матеріальним предметом, який завдяки матеріалізації створює протяжність оцінки і тривалість позитивних переживань (наприклад, листівка, іграшка-символ, ласощі);
- вдячністю - персональним або колективним визнанням значущості зробленого дитиною;
- присвоєнням звання - визнанням його істотних якостей і виразом впевненості в гідності особистості назавжди.

покарання організовується аналогічно, у нього ті ж види, змінюється лише оціночний вектор. Перерахуємо аналогічні види: несхвалення,

зауваження, позбавлення задоволень, догану, виключення з системи спілкування або з групи.

У сучасній практиці виховання збільшується частка прихованої педагогічної оцінки, що має такий вираз:

- «Я-повідомлення», оприлюднення вголос власного стану і переживань, пов'язаних з життєвим явищем (наприклад: «Мені завжди соромно, коли я чую грубі слова красивою дами»);
- «Ти-повідомлення», оприлюднення передбачуваного стану дитини в момент скоєного ним (наприклад. «Ти, напевно, дуже засмутився і втратив контроль над собою, а тепер тобі, звичайно ж, соромно? ..»);
- «Природний наслідок» як логічно розгорнута неминучість обставин, в які поставив своєю поведінкою себе дитина (наприклад: «Розлив? Неси ганчірку!» Або «Не зробив? Значить, треба зробити!»);
- покладання оціночних повноважень на дитину (наприклад: «Що ти скажеш? Як ти розцінюєш свої дії?»);
- відтягнути в часі оцінку (наприклад: «Я вражений, поговоримо, коли я прийду в себе ...») та інші.